

Versenyképesség: új elméleti és módszertani közelítések

Szerkesztette
CSATH MAGDOLNA

Dialog Campus

VERSENYKÉPESSÉG: ÚJ ELMÉLETI ÉS MÓDSZERTANI KÖZELÍTÉSEK

VERSENYKÉPESSÉG:
ÚJ ELMÉLETI
ÉS MÓDSZERTANI
KÖZELÍTÉSEK

Szerkesztette
Csath Magdolna

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében jelent meg.

Készült a „Versenyképesség-javítás állami eszközzrendszere, különös tekintettel a kormányzati képességeknél a versenyképesség puha tényezőire gyakorolt hatásaira” című kutatási program keretében

Szakmai lektor
Káposzta József

Szerzők
Csath Magdolna
Fási Csaba
Nagy Balázs
Taksás Balázs
Vinogradov Szergej

© Kiadó, 2020
© Szerkesztő, 2020
© Szerzők, 2020

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Előszó	9
1. Gazdasági rendszer (<i>Taksás Balázs</i>)	11
1.1. A nemzetgazdaság működése	11
1.2. A nemzetgazdasági egyenlet	15
1.3. A gazdasági rendszer legfontosabb mutatói	16
1.4. Az állam szerepe a nemzetgazdaság működésében	25
1.5. Összefoglaló gondolatok	29
2. Növekedés, növekedési elméletek, fejlődés, versenyképesség (<i>Csath Magdolna</i>)	33
2.1. A gazdasági növekedés modelljei: exogén, endogén modellek	33
2.2. Növekedés, fejlődés, termelékenység	35
2.3. Új növekedési forrás: a gazdaság diverzifikáltságának növelése	38
2.4. A gazdasági teljesítmény mérése	39
2.5. Néhány érdekesség: fenntarthatósági és degrowth-nézetek	41
2.6. Összefoglaló gondolatok	45
3. A gazdasági szerkezet és a versenyképesség (<i>Csath Magdolna</i>)	47
3.1. A gazdasági szerkezet lényege és jellemzői	47
3.2. A gazdasági szerkezet mérése: mutatók és eredmények	54
3.3. Összefoglaló gondolatok	70
4. Innováció, gazdasági növekedés, versenyképesség (<i>Csath Magdolna</i>)	73
4.1. Az innováció a versenyképesség forrása	73
4.2. Innovációs indexek és a magyar innovációs teljesítmény	75
4.3. Nyitott innováció	77
4.4. Nemzeti innovációs rendszerek, innovációs hurkok, klaszterek, innovációs ökoszisztémák	79
4.5. Kormányzati innováció, innovációt ösztönző kormány	83
4.6. Összefoglaló gondolatok	85
5. A versenyképesség és mérésének új megoldásai (<i>Nagy Balázs</i>)	87
5.1. Röviden a versenyről	87
5.2. Termékek és vállalatok versenyképessége (mikroszint)	87
5.3. Regionális versenyképesség (mezoszint)	89
5.4. Nemzeti versenyképesség (makroszint)	93
5.5. A nemzeti versenyképesség új megközelítésű modellje	94
5.6. A nemzeti versenyképesség mérése	95

5.7. Magyarország a versenyképességi rangsorokon	97
5.8. A versenyképességhez kapcsolódó mérési módszerek	100
5.9. Összefoglaló gondolatok	105
6. A nemzeti versenyképesség puha tényezői, a társadalmi versenyképesség (<i>Vinogradov Szergej</i>)	109
6.1. A társadalmi versenyképesség és a társadalmi tőke fogalmi megközelítése	109
6.2. A társadalmi tőke jelentősége a gazdasági folyamatokban	112
6.3. Kulturális jegyek	115
6.4. Értékek	118
6.5. Kölcsönösség, viszonyosság, szolidaritás	122
6.6. A társadalmi bizalom	123
6.7. A hálózatok	127
6.8. A társadalmi kohézió	129
6.9. A társadalmi jellemzők és attitűdök mérését megalapozó néhány nemzetközi közvélemény-kutatás	132
6.10. Összefoglaló gondolatok	132
7. Kisvállalkozások és versenyképesség (<i>Nagy Balázs</i>)	139
7.1. A kisvállalkozások nemzetgazdasági jelentősége	139
7.2. Lokális vagy globális?	140
7.3. Különlegességek a kisvállalkozások között	142
7.4. Az Európai Kisvállalkozói Intézkedéscsomag (Small Business Act for Europe)	145
7.5. Összefoglaló gondolatok	147
8. Zöld versenyképesség (<i>Taksás Balázs</i>)	151
8.1. A környezet és a gazdaság kapcsolata	151
8.2. Környezeti kihívások: a természeti erőforrások fogyása, klímaváltozás	155
8.3. A környezet mint az életminőség alkotóeleme	158
8.4. Zöld versenyképesség	160
8.5. Az állam szerepe a zöld versenyképesség fejlesztésében	164
8.6. A zöld versenyképesség mérése	169
8.7. Összefoglaló gondolatok	171
9. Digitális forradalom, negyedik ipari forradalom, versenyképesség (<i>Csath Magdolna</i>)	175
9.1. Digitális forradalom, negyedik ipari forradalom	175
9.2. Digitalizáció, robotizáció és versenyképesség	178
9.3. A digitális versenyképesség mérése	180
9.4. Az állam feladatai a digitális forradalomba való sikeres bekapcsolódás területén	184
9.5. Összefoglaló gondolatok	185

10. Az állam versenyképességet befolyásoló szerepével kapcsolatos nézetek változása (<i>Fási Csaba</i>)	187
10.1. Az állami szerepvállalással kapcsolatos felfogások korszakai	187
10.2. Az állam feladatai a gazdaságban	189
10.3. Az állam szerepe a digitalizáció korában	191
10.4. Az állam termelékenységének vizsgálhatósága	195
10.5. Összefoglaló gondolatok	196
11. Arcképcsarnok	199
12. Magyar–angol szótár	213

10. Az állam versenyképességet befolyásoló szerepével kapcsolatos nézetek változása

(Fási Csaba)

„Az állam legfőbb feladatának azt tekintem, hogy az egyént megvédje, és alkalmat nyújtson neki arra, hogy alkotó személlyé fejlődjék. Legyen tehát az állam a mi szolgánk, és ne mi legyünk az állam rabszolgái.”

Albert Einstein

Ebben a fejezetben röviden bemutatjuk az állami szerepfelfogások korszakonkénti változását. Kitérünk az állam gazdasági alrendszerben betöltött funkcióira is. Továbbá hangsúlyosan megjelenítjük, hogy az állam számára milyen problémák és lehetőségek nyílnak a digitalizáció következtében, egyúttal milyen feladatai származnak ebből. Végül az állam termelékenységének mérhetőségét is érintjük.

A fejezet elolvasása után az olvasó választ tud adni a következő kérdésekre:

1. Milyen lehetséges szerepeket tölthet be az állam a nemzeti szintű versenyképesség javításában?
2. A digitalizáció alkalmazása milyen módon tudja javítani az állam működését?
3. A gazdaság és társadalom digitális átalakulását milyen módszerekkel tudja az állam támogatni?
4. Milyen megoldások léteznek az állam termelékenységének javítására?
5. A Mazzucato-féle megközelítésnek milyen előnyei és hátrányai vannak?

10.1. Az állami szerepvállalással kapcsolatos felfogások korszakai

Jelen pontban az állami szerepvállalással kapcsolatos nézetekről adunk vázlatos áttekintést. Az állam szerepével kapcsolatos felfogásokat jellemzően a 18. századtól kezdve vizsgálja a szakirodalom. Ez előtt az erős államok kora volt jellemző: Közép-Kelet-Európában feudális társadalmi berendezkedés volt megfigyelhető, az állam aktív, megkerülhetetlen szereplő, amely mind gazdasági, mind társadalmi kérdésekben állást foglalt, aktívan beavatkozott. A 18. század végén jelent meg a „modern közgazdaság-tudomány atyjának” is nevezett Adam Smith könyve, *A nemzetek gazdagsága*. Smith nevéhez fűződik az a gondolat, amely talán a legismertebb a Marshall-kereszt után: Smith az állam leépítésének, visszaszorításának elvét vallotta. Elmélete szerint a piacon működik egy „láthatatlan kéz”, amely a piac egyensúlyáért

felel. Az állami be nem avatkozás (franciául: *laissez faire*) híve tehát, álláspontja szerint az államnak csak a kereteket kell adnia a gazdaság működéséhez, a piac e keretek között működik, mindenféle behatás nélkül. Ez a felfogás jellemzően az Egyesült Államokban talált táptalajra.

Az állami be nem avatkozás elmélete az 1930-as évek válságkezelési módszere kapcsán akadt kihívóra. Ez volt a John M. Keynes által kidolgozott keynesianizmus. Keynes iskola-teremtő, a modern makroökonómia megalkotója, akinek elmélete kidolgozása után akkora hatása volt a gazdasági gondolkodásra, mint előtte nem sok közgazdásznak. Elméletét az Egyesült Államokban alkalmazták a New Deal program kapcsán. Keynes elmélete alapján az államnak aktívan fel kell lépnie a munkanélküliség csökkentése érdekében (ennek volt egyik eszköze a nagy állami beruházások megrendelése). További eszköz volt, hogy a költségvetési hiányt nem javasolta alacsonyan tartani, így az egyes jóléti, szociális vagy infrastrukturális beruházások kiadásaira is megfelelő pénzügyi erőforrást tudott biztosítani. Továbbá újragondolt állami adópolitikát javasolt, amelyben az állam újraelosztó szerepe magas (vagyis a több adóbevételből tudta finanszírozni a fenti céljait).

A 20. század végéhez közeledve a világháború utáni „aranykort” követően ismét felerősödött az a nézőpont, hogy az állam nem sajátíthatja ki az addigi nagyságú teret a gazdaságból. Így ekkortájt dezetatizációról vagy más néven az állam visszahúzódsáról beszélhetünk. Ezt a korszakot – amely a New Public Management (NPM) térhódítása volt – valóban az állam lebontása, „államtalanítás” jellemezte mind gazdasági oldalról, mind jogszabályi oldalról (dereguláció). E felfogás szerint az államnak, amennyire csak lehetséges, ki kell vonulnia a gazdaságból, azt a piacra kell bízni. Erre példa a privatizáció, a koncessziós jog, a PPP. Társadalmi oldalról is megközelíthető az állam háttérbe szorulása/szorítása: ugyanis – szintén magyar példa esetében – volt szándék például az egészségügyben a piaci elemek, a magánszféra beemelésére. Másrészt a döntésekkel kapcsolatos uralkodó felfogás szerint azokat nem a központi, hanem helyi szinten kell meghozni, vagyis a centralizáció helyett a decentralizációban voltak érdekelték az NPM-mel szimpatizáló gondolkodók.

A New Public Management hasonlóan a Smith-féle elgondoláshoz végső soron egy gyenge államban volt érdekelt. A gazdasági világválság és talán annak előszelei azonban ráébresztették a döntéshozókat és gondolkodókat, hogy egy gyenge állam nem lehet ellenálló az esetleges válsággal szemben sem gazdasági, sem társadalmi értelemben. Az állam feladata álláspontjuk szerint a beavatkozó védelem a lakosság érdekében akár a piaci mechanizmusokkal szemben is. Az államnak aktív, proaktív (kezdeményező) szerepet szánunk akár a jogalkotás, akár a felügyelet és ellenőrzés terén, hisznek az erős, professzionális, jó államban. Az erős, aktív és proaktív, egyben beavatkozó államnak természetesen megvannak az előnyei, ugyanakkor „árnyoldala” is lehet. Ahhoz hasonlítható, amikor egy gyermek felnő. Eleinte szükséges a szülői védelem, a féltés, a törődés, de egy idő után ez „terhesség” válhat mind a gyermek, mind a szülő számára. Az államnak hasonlóképpen hagynia kell a társadalom tagjait levegőhöz jutni (túlzott szerepvállalás, túlszabályozottság elkerülése), és fordítva: a társadalom tagjainak sem szabad mindent (például különböző vásárlási és egyéb támogatások biztosítása) az államtól várni. Bár korábban – az 1990-es évek előtt – ez volt a jellemző, a társadalom tagjainak is fel kell ismerni, hogy önmaguk erejéből is előrejuthatnak. Mindehhez az államnak olyan viszonyokat kell kialakítania, ami a függőséget csökkenti, az önállóságot növeli. Ha ugyanis egy társadalom elkényelmesedik, nem önálló, úgy nem vállal kockázatot például egy vállalat beindításával, így az innováció – amely Schumpeter szerint a gazdasági fejlődés alapja – szintje is elmarad a kellő mértéktől.

A fentiek tehát az állami szerepfelfogásokról adtak vázlatos képet. A következőkben az állam gazdaságban betöltött szerepét tekintjük át kitérve a kis- és középvállalkozásokra, továbbá a jelen és jövő kihívásait tekintjük át: ez a digitalizáció és az állami termelékenység kérdésköre.

10.2. Az állam feladatai a gazdaságban

Ahogy az előzőekben láthattuk, jellemzően kétféle szerepfelfogás létezik: az egyik szerint az államnak nincs keresnivalója a piaci viszonyok között, míg a másik szerint az államnak aktívnak kell lennie a társadalom érdekében. A 2008-ban kirobbant világgazdasági válság óta inkább az „erős államok” gondolata felé történt az elmozdulás. Ahogy azt a korábbi fejezetek bizonyították, az állam számára számos megoldandó feladatot jelent a gazdaság működtetése: meg kell teremtenie a megfelelő jogszabályi környezetet, az abban foglaltakat érvényesítenie kell (gazdasági szempontból itt különösen fontos megemlíteni a vállalkozás szabadságának biztosítását, valamint a vagyonbiztonság és a tisztességes piaci verseny feltételeinek garantálását), a munkaadók és munkavállalók érdekeit egyaránt figyelembe vevő szabályozást kell létrehozni. Ugyanakkor egy állam nemcsak a jogszabályokkal tud a piaci folyamatokba beavatkozni, hanem intézményrendszerén keresztül is. Ezek által felügyeleti és ellenőrzési jogkörét gyakorolhatja, ami segítheti az egyes (kezdeti) válsághelyzetek megelőzését, felismerését és kezelését. Ezért szükséges, hogy ezek az intézmények éberben őrkdjenek a szabályok betartása felett, a piaci szereplőket a tisztességes magatartásra ösztönözzék akár szankciók által is.

Az állam legfőbb feladata a szabályozás, a stratégiaalkotás, valamint aktív, ösztönző fellépés. Lényeges, hogy a fejlesztések legyenek összehangolva, bizonyos koncepció mentén történjenek. Az állam saját eredményességét, valamint a versenyképességet az által is növelni tudja, ha erősíti a társadalom tagjai között a bizalmat, kiszámítható jogszabályi és tisztességes piaci környezetet alakít ki, fellép a korrupció ellen, jelentős szerepet vállal a társadalom tagjai képzettségi szintjének fejlesztésében, valamint példát mutat. A versenyképesség javítását az állam a puha tényezők megerősítésével is elő tudja segíteni, ahogy arról a 6. fejezet részletesen szól. Az értékrend kapcsán fontos kiemelni, hogy azt az állam fejleszteni és rombolni is tudja egyaránt. Amennyiben nem egyenlő feltételek vonatkoznak a piaci szereplőkre, magas a korrupció mértéke, úgy az negatívan hat a morálra, ami által romlik a versenyképesség is.

A versenyképesség javítása érdekében emellett az államnak támogatnia kell többek között az infrastrukturális beruházásokat (például a digitalizáció szintjét növelő beruházások: hálózatépítés, sávszélesség növelése, kedvezményes tarifák biztosítása). Ezek mind a képzés, mind a foglalkoztatás terén óriási előnyt jelentenek. Például egy zalai zsákfaluban élő személy is olyan ismerethez juthat egy e-(tovább)képzésen – ha megfelelő infrastruktúra áll rendelkezésre – az otthonában, amely a munkaerőpiacon előnyt jelent.

Különösen fontos, hogy az állam támogassa a hazai vállalkozói szektort, hogy a modern technológiák mindennapokban történő használata növelhesse a vállalatok versenyképességét. Támogatásokat kell nyújtania a működéshez, a fejlesztéshez, ösztönöznie kell az innovációt, le kell bontania a felesleges szabályokat, ugyanakkor komoly ellenőrzési és felügyeleti lépéseket kell alkalmaznia az üzleti élet tisztasága érdekében. Ugyanakkor meg kell teremtenie azt a vállalkozói környezetet, amelyben a legnagyobb hatékonysággal

tudnak működni a vállalkozások. Például az Országgyűlés 2004-ben törvényt hozott a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról (2004. évi XXXIV. törvény). A törvény preambuluma külön hangsúlyozza, hogy ezek a vállalkozási formák a magyar gazdaság döntő részét teszik ki, a foglalkoztatottak nagy részének adnak munkát, valamint ők fizetik be a központi költségvetésbe az adó és járulékok nagyobb hányadát. A törvény tehát azért született, hogy segítse e vállalkozási formák fejlesztését az állam. A mindenkori kormányzat felismerte, hogy a kkv-szektor versenyképességének megőrzése és fokozása érdekében megkülönböztetett figyelemmel kell kezelni a kis- és középvállalkozásokat.

A következő támogatási célokat nevesíti a jogalkotó a fenti törvényben [7. § (2) bek. a)–u) pont]:

- „a vállalkozásindításhoz szükséges feltételek megteremtése;
- a vállalkozói ismeretek és az Európai Közösség előírásainak elsajátítása, valamint a vállalkozói kultúra fejlesztése, beleértve az ezzel kapcsolatos képzési programok szervezését és lebonyolítását, továbbá módszertani és oktatási anyagok készítését;
- a KKV-k vezetési színvonalának, gazdasági tevékenységének javulását szolgáló módszerek elsajátítása és elterjesztése;
- műszaki-gazdasági, üzleti, valamint az európai közösségi szabályokról, pályázatokról szóló információk nyújtása, a szolgáltatandó információk gyűjtése, kiértékelése és terjesztése;
- a technológia fejlesztése és a termékek, szolgáltatások minőségi színvonalának növelése révén a versenyképesség javítása;
- a beszállítói kapcsolatok kialakulásának és megerősödésének előmozdítása;
- a hitelhez jutás lehetőségeinek bővítése;
- az innovációs képesség fejlesztése;
- a kül- és belpiaci lehetőségek feltárása, a piacra jutás elősegítése, valamint a kereskedelmi hálózat fejlesztése;
- a KKV-k közötti termelési, értékesítési, beszerzési együttműködés és a piacon való közös fellépés elősegítése;
- a KKV-k egymással, illetve kutató-fejlesztő intézményekkel közösen végzett kutatásai, vagy a kutatási eredmények átvételének, valamint azok gyakorlatba történő átültetési feltételeinek megteremtése;
- az adminisztratív terhek csökkentése;
- az Európai Közösség programjaiban való magyar részvétel biztosítása (tagdíj és társfinanszírozás);
- a KKV-k minősítése (rating);
- a KKV-k fejlesztéséhez kapcsolódó konferenciák, rendezvények szervezése lebonyolítása;
- a KKV-k fejlesztési stratégiáját megalapozó kutatások, elemzések, tanulmányok készítése;
- alapszintű és emelt szintű tanácsadás a KKV-k részére;
- a környezetvédelmi hatású fejlesztések elősegítése;
- a szellemi tulajdon védelmének elősegítése, a szellemi tulajdon védelme tudatoságának fejlesztése;
- a piaci információkhoz való hozzájutás esélyegyenlőségének biztosítása;
- energiahatékonysági hatású fejlesztések elősegítése.”

A gazdaságpolitikáért felelős miniszter minden második évben elkészíti a kkv-k helyzetét, gazdálkodási feltételrendszerét és a vállalkozások fejlesztése érdekében tett intézkedéseket, valamint a kkv-k számára nyújtott támogatások eredményeit bemutató elemzést, amit a kormány terjeszt az Országgyűlés elé. A legutóbbi jelentés (2016) is hangsúlyozza a szektor jelentőségét, és Magyarország fejlődésének kulcsának tekinti a kis- és középvállalkozások növekedését és a növekedési lépcsők átlépését. Fontosnak tekinti a kkv-kat a társadalom megélhetése és jóléte szempontjából, valamint szükségesnek tartja a szektor folyamatos vizsgálatát tudományos és politikai szempontból egyaránt.

Nézzünk néhány kkv-kat érintő intézkedést a közelmúltból!

A korábban, még a TÁMOP²⁴ kapcsán megvalósult előzményprogram folytatásaként a GINOP²⁵ keretein belül is a vállalkozói ambíciókkal rendelkező fiatalok vállalkozóvá válását támogatták, aminek keretein belül egyéni, mikro- vagy kisvállalkozások alapítását tűzték ki célul. Ugyanakkor nem kizárólag induló vállalkozások tőkejuttatásáról beszélünk, hanem a vállalkozás indításához, üzleti terv elkészítéséhez kapcsolódó ismeret- és készségfejlesztési programot valósítottak meg. Ez a lépés biztosíthatja a létrehozandó vállalkozások hosszú távú működését, hiszen felkészíti a fiatalokat a vállalkozói lételre.

Ezzel összefüggésben a vállalkozói ismeretek fejlesztése az oktatásban hozzájárulhat ahhoz, hogy a fiatalabb korosztály számára vonzó jövőképet jelentsen egy vállalkozás indítása, valamint a program fejleszti a potenciális vállalkozók módszertani és szakmai ismereteit. Mindezt pedig a hiteles vállalkozói példák bemutatása is erősíti, kívánatosabbá teszi a vállalkozói pályát, valamint jó példát mutat a jövő vállalkozói számára. Emellett a pénzügyi tudatosság fejlesztése is hozzájárulhat ahhoz, hogy a társadalom alapvető gazdasági ismeretei is fejlődjenek, így a hétköznapi életben is tájékozottabbak legyenek (például egy hitelfelvétel esetén).

A már működő vállalkozások fejlesztését és finanszírozási forrásokhoz való hozzáférést javította a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogramja. Ez egyrészt lehetővé tette a devizaalapú hitelek kiváltását alacsony kamatozású forinthitelekkel, valamint új, kedvező kamatozású hitelt nyújtott a kis- és középvállalkozások számára.

10.3. Az állam szerepe a digitalizáció korában

Az, hogy ma már a digitális térben otthonosan mozognak az emberek, főleg a fiatalok, mindennapos dolog. Sokrétűségét és előnyeit jól szemlélteti, hogy napjainkban már természetes jelenség, ami húsz éve még elképzelhetetlen volt: egy kibervédelmi szakember az irodából hazafelé tartva megrendeli a vacsoráját, annak költségét online, bankkártyával kiegyenlíti, majd e-mailben visszajelzést kap a sikeres rendelésről. A digitalizáció jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az ipari forradalmak történetében új fejezetet nyitott. Ezt a 9. fejezet részletesen tárgyalja.

Az állam számára számos új feladatot ad a digitalizáció. Az oktatás terén biztosítani kell a generációs szakadék áthidalását. Egyrészt a fiatalok oktatásában teret kell engedni az okoseszközök oktatási célú használatának, másrészt az idősek minél nagyobb hányadát szükséges oktatni a digitális kompetenciákra.

²⁴ Társadalmi Megújulás Operatív Program.

²⁵ Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program.

Az okoseszközök használatának szabályozása ugyanakkor eltérő Európán belül is. 2018 nyarán Franciaország ugyanis úgy döntött, hogy betiltja a mobiltelefonok és más okoseszközök használatát az oktatásban, mivel azok egyrészt gyengítik a koncentrációt, másrészt a társas érintkezésekre is kedvezőtlen hatással vannak.

A fiatalabb generáció digitális kompetenciákkal való ellátása egyrészt autodidakta folyamat, másrészt az oktatásnak és a tantervnek ösztönzőnek kell lennie az iránt, hogy a fiatalok emelt szintű informatikai tudással rendelkezzenek (akár a programozás tanításával, akár az informatikai ismeretek beemeléseével más-más tantárgyak esetében). Mindez nem feltétlenül a rövid távú versenyképességet növeli, de a hosszú távú versenyelőnyt garantáltan biztosítja.

Az Európai Unió is ösztönözni kívánja a digitális kulcskompetencia minél szélesebb körű elsajátítását. Az Európai Digitális Oktatási Cselekvési Terv, amelyet 2018-ban fogadtak el, úgy fogalmaz, hogy az oktatásnak mind a növekedés, mind az innováció, mind a munkahelyteremtés, mind a jólét elérésében, mind a közös értékekre és kultúrára építő európai identitás megteremtésében jelentős szerepe van.

A kompetencia képességet jelent. A kulcskompetencia olyan kompetencia, amelyre minden egyénnek szüksége van „a személyes önmegvalósításhoz és fejlődéshez, az aktív polgársághoz, a társadalmi beilleszkedéshez és a foglalkoztatáshoz” (2006/962/EK).

Az alábbi kulcskompetenciákat határozza meg az EU:

- az anyanyelven folytatott kommunikáció;
- az idegen nyelveken folytatott kommunikáció;
- matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén;
- digitális kompetencia;
- a tanulás elsajátítása;
- szociális és állampolgári kompetenciák;
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia;
- kulturális tudatosság és kifejezőképeség.

2017-ben az Európai Unió már megkongatta a vészharangot, amikor bemutatta, hogy:

- az európaiak nem rendelkeznek alapvető digitális készségekkel (169 millió, 16 és 74 év közötti európai polgár 44%-a nem rendelkezik elegendő digitális készséggel);
- a munkahelyek 90%-a a jövőben megkívánja a digitális készségek bizonyos szintjét;
- a ma általános iskolába lépő gyermekek 65%-ának olyan foglalkozása lesz majd, amely ma még nem létezik.

Továbbá a digitalizáció és robotizáció, a technikai fejlődés számos, ma még ember által végzett tevékenységet is kiválthat. Az államoknak ezekre reagálniuk kell, mivel azt a vállalatok kis valószínűséggel teszik meg (lásd 9. fejezet): készségek oktatásával, a „képzők képzésével”, vagyis a pedagóguskar megfelelő felkészítésével, versenyképes oktatás és tanterv meghatározásával, valamint a jövőre felkészítő, a lexikális tudással szemben inkább képeségeket, készségeket, rendszerszintű gondolkodást előtérbe helyező oktatás kialakításával.

Fontos kiemelni, hogy nemcsak az oktatás terén, hanem többek között például az egészségügy, a gazdaságszervezés, a lakosság infrastrukturális ellátása, valamint a bürokrácia te-

rén is szükséges a felkészültség, a digitális átállás az állam részéről. Egy állam és kormánya számára elengedhetetlen a példamutatás, így a kormánynak olyan szervezeti formában kell működnie, amely hatékony, nem aprózza szét az egyes területeket, hanem azokat átfogóan, világos koncepció mentén irányítja. Továbbá olyan professzionális működést kell mutatnia a digitális térben, amely az állampolgárokat és vállalkozásokat nem riasztja el. Így az adatbázisok összekapcsolása, az azokban tárolt adatok elemzése, ügymenetek egyszerűsítése és könnyítése, interneten való intézésének biztosítása ma már nem vágyálom, hanem realitás kell, hogy legyen. Ezen túl a *back-office* tevékenység teljes körű digitalizálása is leveszi az ügyfelek válláról a terhet, miáltal a versenyképesség javítása is elérhető.

Az adatbázisok összekapcsolása és megismerhetősége, az adatok széles körű nyilvánossága azonban kockázatokat rejt magában. E kockázatot igyekezett kezelni az az európai uniós adatvédelmi szabály, amely a GDPR nevet viseli.

GDPR: az Európai Unió új általános adatvédelmi rendelete, amely 2018. május 25-én lépett hatályba. Számos hatása mellett például módosultak, jelentősen szigorodtak az adatkezeléssel kapcsolatos jogszabályi előírások. Ennek értelmében az egyes személyeknek már aktív hozzájárulásukat kellett adniuk, hogy a cégek marketingcélokra használják fel az adataikat. Amennyiben ez az aktív hozzájárulás nem történik meg, mégis kéretlen tartalmat kap az illető (adatait jogosulatlanul használják fel), úgy komoly bírságot lehet kiszabni a jogosulatlan adatkezelőre.

Az állami felkészültséget a digitalizáció területén ma már számos mutatóval mérik. Ahogy az a 9. fejezetből is kitűnik, nemcsak a cégek, hanem az államok digitális felkészültsége is mérhető, mérendő.

Az Európai Unió évek óta folyamatosan kiadja a Digital Economy and Society Indexet (DESI, magyarul Digitális Gazdaság és Társadalom Index), amelynek célja az EU országaira vonatkozóan a digitális felkészültség mérése. Az index kapcsán öt dimenziót vizsgálnak, ezek az alábbiak:

- hálózati összekapcsoltság (connectivity),
- humán vagyon (human capital),
- internetes szolgáltatások használata (use of internet),
- a digitális technológiák integráltsága (integration of digital technology),
- digitális közzolgáltatások (digital public services).

Témánk szempontjából a humán vagyon és a digitális közzolgáltatások dimenzió nyújt hasznos információt.

A humán vagyon dimenzióba olyan aldimenziók tartoznak, mint az internethasználat, az alapszintű és fejlett digitális készségek. Az EU28-at vizsgálva kedvezőtlen Magyarország helyezése. A komoly kockázatot az alapszintű digitális készséggel rendelkezők alacsony aránya jelenti. Az országjelentés megállapítása alapján „csupán a lakosság 50%-a rendelkezik legalább alapszintű digitális készségekkel, és ez az arány nem javul. A készségek jelentős mértékben hiányosak: az 55 évesek és annál idősebbek csupán 21%-a (az Unióban 34%) és az alacsony iskolai végzettségűek csupán 25%-a (az Unióban 30%) rendelkezik legalább alapszintű digitális készségekkel” (DESI – Magyarország 2018, 5.). Az alapszintű digitális készségekkel összefüggő problémát elsősorban az oktatáson, képzésen, szemléletformáláson – akár célzott kormányzati hirdetésekkel is –, anyagi támogatáson keresztül

tudja orvosolni egy állam. Mégpedig úgy, hogy már az alapszintű oktatás során beemeli a tantervbe a digitális kompetenciák fejlesztését (olyan szinten, amelyet a gyermekek szellemi fejlődése megkövetel). Fontos hangsúlyt fektetni a továbbképzésekre, olyan programokra, amelyek például a középkorúak vagy idősebbek számára biztosítják a digitális készségek fejlesztését. A kormányzat a fő prioritásokat „az oktatás digitalizálása, a 45 év felettiek, a kisvállalkozások és mikrovállalkozások, valamint a közalkalmazottak digitális kompetenciájának a fejlesztése” terén fogalmazta meg (DESI – Magyarország 2018, 5.).

A magyar kis- és középvállalkozások digitális felkészültségét kutatta a T-Systems Magyarország 2018-ban. Ennek az eredményei azt tükrözik, hogy a kkv-k a digitalizációt sokadlagos kérdésnek tekintik, informatikai fejlesztésre a megkérdezett közel 800 (779) cégből csak kevesebb mint 200 költött 2017-ben. De versenyképességet hátráltató tényező az is, hogy a vállalkozások többsége a számlákat papíralapon kezeli, online beszerzést is csak a megkérdezettek fele végzett. Céges honlapja csak a megkérdezettek negyedének volt, online ügyfélszolgálattal ennél is kevesebben rendelkeztek.

Az adatok alapján különbség mutatkozik szektoronként és a vállalkozások mérete szerint. Egy cég méretének növekedése egyenes arányosságban áll a digitális fejlettségével: minél nagyobb, annál jobban áll a digitalizáció területén. A kutatás megállapítása alapján a leginkább lemaradók a kereskedelem és vendéglátás területén tevékenykedő, néhány fős kisvállalkozások. Ez ugyanakkor nem jelent akkora problémát, mivel ezeknek a vállalkozásoknak kialakult vevői köre van, és nem feltétlenül terveznek növekedést. Számukra inkább átok, mintsem áldás lenne a digitális technológiába történő beruházás.

A kutatást megrendelő vállalat vezérigazgatójának álláspontja szerint a fentiek a versenyképességet veszélyeztetik, ahogy fogalmazott: „egyenlőséget lehet tenni a digitalizáció és a versenyképesség közé. A versenyképesség ma már leginkább az információk megszerzésének gyorsaságában, feldolgozásában rejlik.”

Forrás: www.portfolio.hu/vallalatok/a-kkv-k-fele-nem-is-hallott-a-gdpr-rol-de-a-digitalizacioval-is-hadilabon-allnak.292350.html

A digitális közszolgáltatások dimenzió terén a 2018-as jelentés szerint hazánk az utolsó előtti helyet foglalta el.

A dimenzió hat mutatóból áll, ezek a(z):

- e-kormányzati szolgáltatások felhasználói (az űrlapokat benyújtó internetfelhasználók aránya);
- űrlapok automatikus kitöltése;
- teljes körű online ügyintézés;
- vállalkozásoknak nyújtott digitális közszolgáltatások;
- nyílt hozzáférésű adatok;
- e-egészségügyi szolgáltatások.

Magyarországnak a transzparencia (nyílt hozzáférésű adatok biztosítása), az e-egészségügyi szolgáltatások és a digitális közszolgáltatások terén komoly teendői vannak. Összességében, valamennyi dimenziót figyelembe véve 2018-ban Magyarország a 28 tagállam között a 23. helyen van, ami érzékelteti, hogy a gazdasági-társadalmi digitalizáció területén még jelentős az elmaradásunk.

10.4. Az állam termelékenységének vizsgálhatósága

Mazzucato, az állami innováció ismert kutatója véleménye szerint az állam feladata nem más, mint a rendszerszintű gondolkodás és cselekvés: nem egy-egy ágazat elkülönült támogatása, hanem a problémák kezelése, lehetőségek teremtése, veszélyek elhárítása. Kutatásaival bizonyította, hogy az állam végzi és támogatja a magas kockázatú beruházások döntő részét. Rámutatott, hogy számos, ma is népszerű és elterjedt technológia fejlesztése állami támogatásban részesült. Álláspontja szerint az államnak jelentős szerepe van az innováció ösztönzésében. Emellett véleményünk szerint az állam feladata az erőforrásokkal való hatékony gazdálkodás.

Az állami tevékenység fokozása ugyanakkor nem egyenlő az állami beavatkozással a gazdaság folyamataiba, hanem a meghatározott célok elérése érdekében alkalmazott eszközök hatékonyságának javítását jelenti. Ez esetben nem a mennyiségi tényező a fontos, hanem például hogy egy adott pénzüsszeget milyen hatásfokkal használnak fel (outcome-szemlélet).

Ez a szemlélet volt jellemző a 2014–2020-as uniós költségvetés tárgyalásakor is. Akkor, 2013-ban, ezeket a kérdéseket tették fel:

- *The critical question is: How to get more from less money?* (Hogyan lehet több kevesebb pénzből?) Iain Begg
- *How we can achieve more with less money?* (Hogyan érhetünk el többet kevesebb pénzből?) Ivailo Kalfin

Abban egyetértettek, hogy az EU-nak a szűkösebb pénzügyi erőforrásokra tekintettel az alábbiakat kell szem előtt tartania: hatékony forrásfelhasználás, a költségvetési kiadások katalizátorként való alkalmazása – az oktatásba és kutatásba való befektetés. Az addigiaknál is kiemeltebb szerepe lett a felelős pénzfelhasználásnak.

Ez nemcsak a fizikai erőforrások hatékony felhasználását jelenti, hanem a szellemi képességek és a humán vagyon magas szintű kiaknázását és felhasználását. Ennek értelmében versenyképes és korszerű oktatásra van szükség, élhető, biztonságos környezetre, amely mind a vállalkozói kedvet, mind a mindennapi létehez, a családalapításhoz megadja a szükséges kereteket, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok (népességfogyás) megálljanak. A termelékenység-növelés kapcsán ki kell emelnünk, hogy az államnak feladata a társadalom felkészítése, amelybe az is beletartozik, hogy a felnőttképzésben részt kell vállalnia azért, hogy megfelelő módon használják fel az emberek tudását. Ettől kiegyensúlyozottá válik a szerkezet, mindenki a tudásának megfelelő munkát tud végezni, ahogy azt a 3. fejezetben részletesen bemutattuk. Ezzel függ szorosan össze a minőségi egészségügy biztosítása is. A McKinsey-jelentés ugyanakkor figyelmeztet: számos fejlett országban csak jelentős források bevonásával lehetett a várható élettartamot növelni. Mivel ez a bevont forrás nem növelhető a végtelenségig, kiemelt jelentősége van annak, hogy a rendelkezésre álló szűkös erőforrásokat a lehető leghasznosabban használják fel az állami aktorok. Különösen fontos tehát, hogy egy állam biztosítsa polgárainak – és a potenciális munkaerőnek, innovátornak, nemzetgazdasági erőforrásnak – a megfelelő (szak és tovább)képzést (amellyel a munkaerőpiacon elhelyezkedhet), az egészségügyi ellátást, a kellő jogvédelmet és az élhető, biztonságos környezetet. Ebbe beletartozik például a családok támogatása, az idősek ellátása, a fiatalok védelme. Ezeknek a feladatoknak az ellátásához az államnak erőforrásokat szükséges biztosítania, átcsoportosítania.

Az államnak, ahogy azt a 8. fejezet is bizonyította, erősítenie kell az ökológiai fenntarthatóságot is. A növekedés vagy ökológiai fenntarthatóság dilemmáját valamennyi beruházás esetén mérlegelnie kell a döntéshozóknak. A versenyképesség szempontjából két ellentétes szemlélet ütközik össze: a vállalati és a nemzeti versenyképesség. Az első szerint, amely a vállalatok szempontjait helyezi előtérbe, egy-egy beruházás növeli a profitot, munkahelyet teremt, növeli a GDP-t, kedvező a gazdaságra, míg a nemzeti versenyképességnél e szempontok mellett a döntésekkel járó hatásokat is figyelembe kell venni. Például érdemes-e ipari parkot létrehozni mezőgazdasági területen, érdemes-e az egészségre, életkörülményekre negatívan ható (például zajszennyezés, fényszennyezés) beruházásokat ösztönözni. Meglátásunk szerint az államnak a hosszú távú gondolkodást kell előtérbe helyeznie. Itt válik ketté a vállalati és nemzeti versenyképesség. Míg a cégek természetüknél fogva profitot maximalizálnak, addig az államnak örködnie kell a környezeten.

10.5. Összefoglaló gondolatok

Ebben a fejezetben bemutattuk, hogy az állammal és annak szerepvállalásával kapcsolatban milyen uralkodó felfogások léteztek az egyes korokban. Vizsgáltuk, hogy közvetve és közvetlenül milyen hatások érik az államot a digitalizáció következtében, és ezek milyen feladatok elé állítják az államot. Végül vázoltuk, hogy szükséges a kormányzati hatékonyság és termelékenység vizsgálata figyelembe véve azt, hogy az állami ráfordítások eredményessége fontos versenyképességi tényező.

Ellenőrző kérdések

1. Hogyan tudná jellemezni az állam szerepét az egyes korszakokban?
2. Milyen mértékű állami szerepvállalást tart indokoltnak a gazdaságban?
3. Mit gondol hazánk jelenlegi digitális fejlettségéről? Mely területeken a legnagyobb a lemaradásunk, és az hogyan gyengíti versenyképességünket?
4. Milyen intézkedésekkel javítaná az állam helyében hazánk versenyképességét?
5. Egyetért-e azzal, hogy az állami termelékenységet és hatékonyságot is szükséges lenne mérni? Ön hogyan mérné?

Felhasznált és ajánlott irodalom

- CSATH M. – NAGY B. – TAKSÁS B. – VINOGRADOV SZ. – GYÖRPÁL T. (2018): Jelentés az állam versenyképességet javító, vállalkozóbarátabb üzleti környezet megteremtését célzó, szükséges és lehetséges feladatait vizsgáló kutatásról. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, 2018/4. sz.
- DESI (Digital Economy and Society Index). Elérhető: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard> (A letöltés ideje: 2020. 04. 21.)
- DESI – Magyarország (2018). *Digital Economy and Society Index (DESI) 2018 Country Report Hungary*. Elérhető: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/hu-desi_2018-country-profile_eng_B4406CA5-96ED-7301-4ADE21CA97CA133A_52227.pdf (A letöltés ideje: 2020. 04. 21.)

- European Commission (2018). *Digital Education Action Plan*. Elérhető: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en (A letöltés ideje: 2020. 04. 21.)
- Magyarország Kormánya (2016): B/11206. számú Jelentés a kis- és középvállalkozások 2013-2014. évi helyzetéről, gazdálkodási feltételrendszeréről, a vállalkozásfejlesztés érdekében megtett intézkedésekről, valamint a kis- és középvállalkozások részére nyújtott állami támogatások eredményeiről.
- MAZZUCATO, M. (2017): *Mission Oriented Innovation Policy: Challenges and Opportunities*. Working Paper. IIPP WP 2017-01 September 2017. Institute for Innovation and Public Purpose. University College London, UK.
- McKinsey Centre for Government (2017). *Government Productivity*. McKinsey & Company. Elérhető: www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Industries/Public%20Sector/Our%20Insights/The%20opportunity%20in%20government%20productivity/Government-Productivity-Unlocking-the-3-5-Trillion-Opportunity-Full-report.ashx (A letöltés ideje: 2020. 04. 21.)
- STUMPF I. (2009): Az állam újrafelfedezése és a Neoweberiánus állam. In VIRÁG György szerk.: *OKRI Szemle*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 110–124.

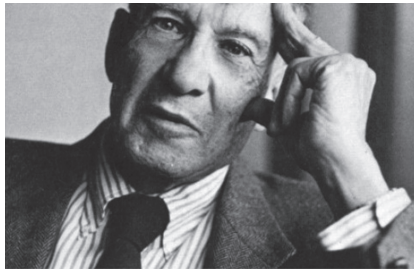
Vákát oldal

11. Arcképcsarnok

Kinek a nevéhez fűződik, és mit jelent?

1. Tudásmunkás
2. Kulturális dimenzióelmélet
3. Keynesianizmus
4. Méretgazdaságosság
5. K-hullámok
6. Input-output modell
7. Innovációalapú versenyképesség
8. Társadalmi Haladás Index
9. Komparatív előnyök elmélete
10. Alapvető emberi értékek elmélete
11. Human capital elmélet
12. Innovációs elmélet kidolgozása
13. Láthatatlan kéz elmélete
14. Növekedésemélet
15. Társadalmi egyenlőtlenségek

PETER F. DRUCKER (1909–2005)

Az osztrák származású Peter Drucker a 20. században élt, Joseph Schumpeter kortársa. Tanulmányait Frankfurtban végezte, majd az Egyesült Államokban helyezkedett el, amerikai állampolgárságot szerzett. 1971-től Kaliforniában oktatott és kutatott, valamint tanácsadóként segítette a vállalatok munkáját. A menedzsment egyik legismertebb gondolkodója és formálója.

Egyik legismertebb teóriája a *knowledge worker* kifejezés. Azokat az embereket jellemezte így, akiknek a legfőbb tőkéje a tudás. Hatása máig érződik az általa megalapozott modern menedzsment területén, kutatásainak középpontjában a társadalom és annak tagjai álltak. Drucker többtucatnyi könyv szerzője.

Főbb művei:

1957. *Landmarks of Tomorrow*. New York, Harper & Row.

1992. *Management Challenges for the 21st Century*. Harper Business.

1993. *Post-Capitalist Society*. Routledge.

1997. *Managing in a Time of Great Change*. Routledge.

Munkája elismeréséül számos kitüntetést érdemelt ki. 2005-ös halála után emlékét számos módon őrzik: névadója a világ több pontján működő intézménynek, valamint Bécsben évente megrendezik a róla elnevezett konferenciát.

„Az alapvető gazdasági erőforrás már nem a tőke, a természeti erőforrás vagy a munkaerő. Ez jelenleg és a jövőben is a tudás.”

GEERT HOFSTEDE (1928–)

Geert Hofstede 1928-ban született, holland szociálpszichológus. Tanulmányait Hollandiában végezte. Mind elméleti, mind gyakorlati tudással rendelkezett, számos vállalatnál, köztük az IBM-nél dolgozott, ahol kutatásaihoz inspirációt és nagyszámú empirikus adatot gyűjtött, amelyet kutatásaiban felhasználhatott. Kutatásait a nemzeti és szervezeti kultúrák megértése érdekében végezte. Elmélete alapján az alábbi kulturális dimenziókat dolgozta ki, e dimenziók segítségével vizsgálta a nemzeti kultúrákat:

- hatalmi távolság (kicsi vagy nagy),
- individualizmus vagy kollektívizmus,
- maszkulinitás vagy femininitás,
- bizonytalanságkerülés (magas vagy alacsony),
- hosszú vagy rövid távú orientáció,
- engedékenység.

Főbb művei:

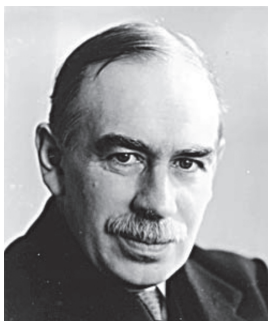
1980. *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Sage Publications.

1994. *Cultures and Organizations: Software of The Mind*. McGraw-Hill Company.

Munkáját számos rangos díjjal ismerték el, állandó meghívottja a világ számos egyetemének.

„A kultúra gyakoribb konfliktusforrás, mint szinergia. A kulturális különbségek a legjobb esetben pusztán kellemetlenségek, de gyakran katasztrofálisak.”

JOHN MAYNARD KEYNES (1883–1946)

Keynes kora egyik legjelentősebb közgazdásza. Iskolateremtő, a modern makroökonómia megalkotója, aki olyan tételeket fogalmazott meg, amelyek megkerülhetetlen szereplővé tettek. Elméletét, gazdasági szemléletét keynesianizmusnak nevezték el. Keynes az Egyesült Királyságban, Cambridge-ben született 1883-ban. Családi háttere megengedte, hogy szülőföldje legjobb iskoláiban tanulhasson. Kezdetben a közigazgatásban helyezkedett el. Az első világháborút lezáró békeszerződés kapcsán súlyos aggályokat fogalmazott meg annak igazságtalanságát illetően.

A gazdasági világválság (1929–1933) terheinek enyhítése érdekében az Egyesült Államokban a keynesianizmus elveit alkalmazták. Elmélete szerint az államnak beavatkozó politikát kell képviselnie, ösztönöznie kell a keresletet, hogy többek között csökkentse a munkanélküliség szintjét. A válság ellen több módon is fel lehet lépni: például a költségvetési politika által (hiány mértékének növelése, magasabb infláció), az adópolitikával (az állam újraelosztó szerepe magas) és a monetáris politikával.

Főbb művei:

1920. *Economic Consequences of the Peace*. New York, Harcourt–Brace–Howe.

1930. *Treatise on Money*. New York, Harcourt–Brace–Howe.

1936. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London, MacMillan.

„Az emberiség politikai problémája három dolog összekapcsolása: gazdasági hatékonyság, társadalmi igazságosság és egyéni szabadság.”

PAUL KRUGMAN (1953–)

Az 1953-ban született amerikai közgazdász a Yale Egyetemen és a Massachusetts Institute of Technology-n (MIT) tanult, később az utóbbi egyetem közgazdaság-tudományi professzora. A Princeton Egyetemen a nemzetközi kapcsolatoknak volt a professzora. Népszerű közgazdász, aki nemcsak tudományos publikációival és könyveivel hívja fel magára a figyelmet, hanem számos cikket ír különböző napilapokba is. 2008-ban elnyerte a Nobel-díjat. Közgazdasági nézetei alapján a neokeynesiánus felfogást képviseli, a 2008-as válság kitörésekor a Lehman Brothers pénzintézet megmentése mellett érvelt. Jelenleg nyugdíjas közgazdász, professor Emeritus.

Krugman szakterülete a nemzetközi kereskedelmi elméletek, illetve az úgynevezett *new trade theory*, az új kereskedelmi elmélet. Egyebek között azt vallja, hogy az egyes országok közötti kereskedelem méretgazdasági okokból történik, valamint emiatt osztják fel egymás között az egyes termékek gyártását is.

Főbb művei:

1987. *International Economics: Theory and Policy*. Glennview, Little–Brown.

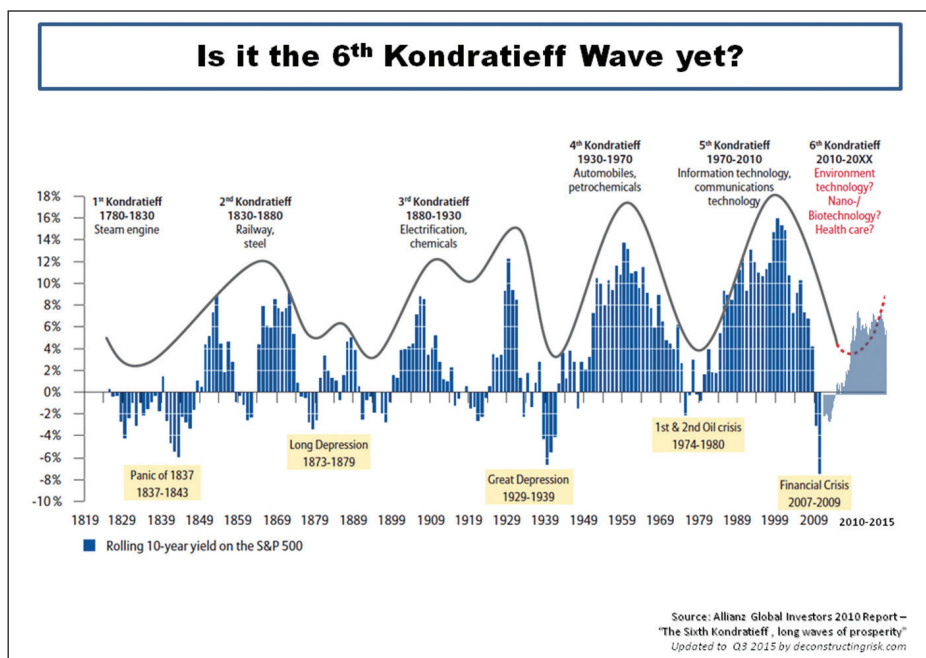
2012. *End This Depression Now!* W. W. Norton.

„Nem hiszem, hogy nagy sikerrel jártam a politika vagy a társadalmi változások előrejelzésében, de meg sem próbáltam.”

NYIKOLAJ KONDRATYEV (1892–1938)

A laikusok számára is ismerősen csengő Kondratyev-ciklus kidolgozója Nyikolaj Kondratyev orosz-szovjet közgazdász. Kondratyev a modern (kapitalista) gazdaság működését vizsgálva jutott arra a következtetésre, hogy bizonyos szabályosság (ciklikusság) fedezhető fel a gazdasági válságok esetében. Ő a technológiát vette alapul, amely mozgatórugója ezeknek a változásoknak. A Kondratyev-ciklus (vagy más néven Kondratyev-hullámok, K-hullámok) időtartamában nincs a közgazdász társadalom tagjai között közmegegyezés, ugyanakkor az előző nagy válság (2008) illeszkedik a modellbe.

A témát érintő fő munkái:

1935. *The Long Waves in Economic Life. Review of Economic Statistics*, Vol. 17, No. 6. 105–115.
1998. *Dynamics of Economic Development: Long Cycles and Industrial Growth in Historical Context*. London, Macmillan.

VASZILIJ VASZILJEVICS LEONTIEF (1906–1999)

Vaszilij Vasziljevics Leontief 1905-ben született Münchenben, orosz–amerikai állampolgárként. Közgazdászdiplomáját Szentpéterváron szerezte, 19 éves korában. Munkája során a világ számos országában élt és kutatót, többet között az USA-ban, a Szovjetunióban, Németországban vagy éppen Kínában.

Az 1930-as évek elején a Harvard Egyetem munkatársa lett, majd 1946-ban professzori címmel ismerték el a munkáját. Kutatásai nyomán kidolgozta az input-output analízist, amely eredményért Leontief 1973-ban elnyerte a közgazdasági Nobel-díjat is. Érdekesség, egyben tiszteletre méltó, hogy doktori témavezetője volt négy olyan doktorandusznak, akik később szintén Nobel-díjasok lettek.

Főbb művei:

1966. *Input-output economics*. Oxford University Press.

1977. *The Future of the World Economy*. Oxford University Press.

1986. *The Future Impact of Automation on Workers*. Oxford University Press.

„A gazdasági változásokat támogató számos tényező közül, úgy gondolom, hogy a technológia vagy inkább a technológiai változás a legjelentősebb.”

MARIANA MAZZUCATO (1968–)

Az 1968-ban, olasz és amerikai kettős állampolgárként született Mariana Mazzucato a Tufts Egyetemen, majd a New School for Social Research oktatási intézményben szerzett oklevelet, később ugyanitt kapta meg PhD-fokozatát 1999-ben. Oktatott többek között a Denveri Egyetemen, valamint a Bocconi Egyetemen. Tudományos munkájához kapcsolo-

lódóan tanácsot ad különböző kormányoknak, kormányzati szervezeteknek, a WEF-nek, valamint az Európai Bizottságnak. Fő kutatási területe az innováció, a gazdasági növekedés, valamint az állami szereppel kapcsolatos felfogás.

Elmélete szerint az állam feladatai közé tartozik, hogy a növekedés irányát befolyásolja. Ennek alapján az államnak nem adott ágazatokat kell támogatnia, hanem rendszerszinten kell válaszokat adnia, megfelelő környezetet szükséges biztosítania. Továbbá támogatnia kell az innováción alapuló versenyképességet, amely a fenntartható, minőségi növekedést teszi lehetővé.

Főbb művei:

2013. *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. Anthem Press.

2016. *Rethinking Capitalism: Economics and Policy for Sustainable and Inclusive Growth*. Wiley–Blackwell.

2017. *Mission-Oriented Innovation Policy: Challenges and Opportunities*. UCL.

2018. *The Value of Everything: Making and Taking in the Global Economy*. Allen Lane.

„Ha azt szeretnénk, hogy a növekedés ma inkább innovációalapú, inkluzívabb és fenntarthatóbb legyen, akkor aktívabb államra van szükségünk.”

MICHAEL E. PORTER (1947–)

Michael Porter amerikai közgazdász 1947-ben született. Tanulmányait a Harvard Business Schoolban végezte. Kutatásai középpontjában az iparági verseny és a vállalati stratégiai tervezés mellett egyre inkább a nemzetek versenyképességének vizsgálata áll. Nevéhez fűződik az értéklánc fogalom meghatározása. Porter egyik fontos állítása, hogy a versenyképesség legfontosabb forrása a termelékenység.

Legfrissebb kutatási területe a Social Progress Index (Társadalmi Haladás Index) számítás, amely társadalmi és környezeti mutatók felhasználásával átfogó képet ad egy-egy ország társadalmi fejlődéséről. Sokat foglalkozik továbbá az egészségügyi ágazat hatékonysága javításának kérdéseivel is. Munkássága során számos könyve, száznál is több tanulmánya jelent meg.

Főbb művei:

1985. *Competitive Advantage*. New York, Free Press.

1990. *The Competitive Advantage of Nations*. New York, Free Press.

2006. Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, Vol. 84, No. 12. 78–92.

„A történelem azt mutatja, hogy a valóban jóindulatú és hatékony monopóliumok ritkák.”

DAVID RICARDO (1772–1823)

David Ricardo 1772-ben született Angliában. A klasszikus közgazdaságtan jeles képviselője, az elméleti közgazdaságtan egyik atyja. Vagyonos ember, aki a tőzsdén keresztül gazdagodott meg. Élete vége felé a politika világában is feltűnt, alsóházi képviselőként szolgált a közösséget.

Közgazdasági nézeteire nagy hatással volt Adam Smith *A nemzetek gazdagsága* című műve, így a szabadkereskedelemmel szimpatizált. Legfőbb műve, amelyet 1817-ben, 45 éves korában jelentetett meg, *A politikai gazdaságtan és az adózás alapelvei* (*On the Principles of Political Economy and Taxation*) címet viselte. E művében újfent megerősítette a szabadkereskedelemmel kapcsolatos nézeteit. Úgy vélte, az minden részt vevő országnak és gazdasági szereplőnek előnyös. Kidolgozta a komparatív előnyök elméletét. A modell szerint minden országnak annak a terméknek a gyártására kell szakosodnia, amely előállításában a leghatékonyabb.

Fő munkája:

1817. *On the Principles of Political Economy and Taxation*. London, John Murray.

„Ha a gépek minden munkát el tudnának végezni, amit ma munkások végeznek el, nem lenne kereslet a munka iránt. Senki nem lenne jogosult semmit sem fogyasztani, aki nem tőkés, és aki nem tud vásárolni vagy bérelni egy gépet.”

SHALOM H. SCHWARTZ (1940–)

Shalom H. Schwartz 1940-ben született, pszichológus, a kultúrák kutatója, valamint az alapvető emberi értékek elméletének kidolgozója. Diplomáját a Columbia Egyetemen, doktori fokozatát a Michigani Egyetemen szerezte. Kutatásaira hatással volt Hofstede.

Nevéhez köthető az úgynevezett Schwartz-teszt, amely 21 kérdésből (állításból) áll, és amely az (emberi) értékek (*human values*) mérését szolgálja. A teszt tíz „egyetemes” alapértéket mér, amelyeket szintén Schwartz határozott meg: univerzalitás, jóindulat, konformitás, tradíció, biztonság, hatalom, teljesítmény, hedonizmus, ösztönzés, önállóság.

Kutatásai hozzájárultak ahhoz, hogy a közgazdasági kutatások figyelembe vegyék a puha tényezőket (úgy mint értékek és kultúra) is, amikor az egyes nemzetgazdaságok teljesítményét vizsgálják.

Főbb munkái:

2003. *Questionnaire Development Package of the European Social Survey*.

2006. Value orientations: Measurement, antecedents and consequences across nations. In JOWELL, R. – ROBERTS, C. – FITZGERALD, R. – EVA, G. eds.: *Measuring Attitudes Cross-Nationally – Lessons from the European Social Survey*. London, Sage. 169–203.

„Az értékeknek kezdettől fogva központi jelentőségük van a társadalomtudományokban.”

THEODORE WILLIAM SCHULTZ (1902–1996)

Theodore Schultz közgazdasági Nobel-díjas amerikai közgazdász. Schultz 1902-ben született, tanulmányait a South Dakota State University és a University of Wisconsin-Madison iskolákban végezte. Később Iowában tanított, nyugdíjazása előtt a Chicagói Egyetem tanára volt. Az átlagemberek felé is nyitott személyisége révén fogalmazta meg legjelentősebb tézisét. Kutatásai középpontjában a humán vagyron állt (a versenyképesség puha tényezői), nevéhez kötődik a *human capital* elmélet. Ennek keretében arra a következtetésre jutott, hogy a gazdaság gyors fellendüléséhez a megfelelő színvonalú oktatás, valamint egészségügyi ellátás szükséges. A hosszú távú fejlődéshez véleménye szerint ezeken túlmenően az innováció támogatásán keresztül vezet az út. Kutatásai elismeréséül 1979-ben megkapta a Nobel-díjat.

Főbb művei:

1961. *Investment in Human Capital*. *The American Economic Review*, Vol. 51, No. 1. 1–17.
1971. *Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research*. New York, Free Press.
1981. *Investing in People*. University of California Press.

„Bár az mindenki számára természetes, hogy az emberek hasznos készségeket és ismereteket szereznek, az mégsem ennyire nyilvánvaló, hogy ezek a készségek és tudás a tőke egy formája.”

JOSEPH SCHUMPETER (1883–1950)

Joseph Schumpeter 1883-ban született az akkori Osztrák–Magyar Monarchia nyugati felében. Középiskolai és egyetemi tanulmányait Bécsben folytatta, jogot és közgazdaságtant tanult. Egyetemi éveit után számos nyugat-európai (német és angol) egyetemen folytatott kutatásokat. Ma úgy is fogalmazhatnánk, hogy mind a köz-, mind a magánszférában egyaránt megfordult. Volt osztrák pénzügyminiszter az első világháborút lezáró békekötés-kor, valamint bankelnök is. Tanári pályáját csak kisebb időre szakította meg, élete utolsó évtizedeiben a Harvard Egyetem vendégprofesszora volt. Utolsó éveiben az Amerikai Közgazdasági Társaság elnöke volt.

1911-ben, mindössze 28 évesen megírta egyik korszakalkotó, klasszikus művében a fejlődéssel foglalkozott: azt kutatta, hogy mi váltja ki, és hogyan megy végbe a fejlődés a gazdaságban. Schumpeter nézete alapján a kulcs az innováció és a vállalkozó. Az innovációt a gazdasági fejlődés alapjának látta, míg a vállalkozók szerepe nézete szerint a gazdaság dinamikus változtatása. Gondolatmenetében fontos szerepet játszott a hitel mint a vállalkozások pénzügyi forrása a fejlesztésre.

Főbb művei:

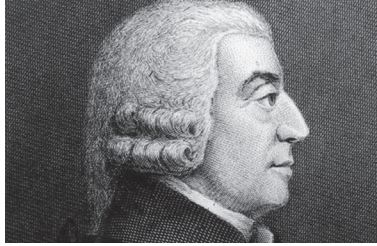
1911. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*. Magyarul: 1980. *A gazdasági fejlődés elmélete*. Budapest, KJK.

1939. *Business Cycles: A Theoretical, Historical, and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York – Toronto – London, McGraw-Hill.

1951. *Ten Great Economists*. New York, Oxford University Press.

„Az innováció azt jelenti, hogy alkotó rombolás.”

ADAM SMITH (1723–1790)

Adam Smith skót közgazdász, a modern közgazdaság-tudomány atyja. Fiatal korától kezdve érdeklődött a filozófia iránt, később katedrára is állt, a hallgatók körében népszerűséget vívott ki előadásaival. Tudományos munkáiban, elméleteiben élesen szemben állt a merkantilista gazdaságpolitikai felfogással. Többek között az állami beavatkozástól mentes piaci viszonyokról értekezett, valamint kidolgozta a munkaérték-elméletet.

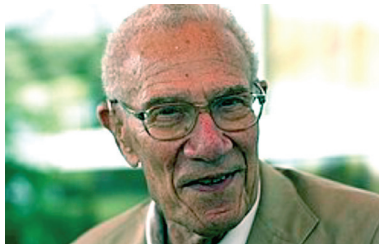
Legfőbb és legismertebb műve 1776-ban jelent meg, *A nemzetek gazdagsága* címet viselte. E művében főleg a szabadkereskedelemmel foglalkozik. Itt fejti ki a mára már közismertté vált tételét, miszerint a piacon működik egy *láthatatlan kéz*, amely egyfajta rendezőelv a piac egyensúlyban tartása érdekében. Az állami szerepvállalás visszaszorítása mellett érvelt (*laissez faire*) – azt rendszeridegennek tartotta –, ami a liberális felfogás sajátja: e szerint az államnak egyfajta „éjjeliőr” államként kell működnie, amely nem avatkozik be, csak a kereteket adja meg a gazdaságnak.

Fő munkája:

1776. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Magyarul: 1959. *A nemzetek gazdagsága* I–II. Budapest, Akadémiai.

„A tőke szaporodásának közvetlen oka nem a munka, hanem a takarékoság.
Való igaz, a szorgalmas munka teremti meg a javakat, amelyeket takarékossgal fel lehet halmazni, de bármennyit teremtsen is a munka, tőkénk sosem növekedhetne, ha nem gazdálkodnánk takarékosan és nem tartalékolnánk.”

ROBERT M. SOLOW (1924–)

Solow 1924-ben született, amerikai közgazdász, aki elnyerte az 1987-es Nobel-díjat a gazdasági növekedés elméletéért. Tanulmányait a Harvard Egyetemen végezte, majd az MIT-n oktatott. 1949-ben lett a közgazdaságtan professzora. Érdeklődése középpontjába a statisztika került, a Harvardon Vaszilij Leontieffal kötött szoros barátságot. Növekedéelméletét egy évvel később kezdte kidolgozni. Rávilágított arra, hogy a technológiai fejlődés (innováció) mértékének növekedése jelentős szerepet játszik a gazdaság növekedésében (jelentősebbet, mint a tőkefelhalmozás).

Elmélete alapján tehát a gazdasági növekedés feltételéül a technológiai fejlődést jelölte meg, ezért azt javasolta a kormányzatok számára, hogy a kutatás-fejlesztésre fordítsanak forrásokat. Munkásságáért számos elismerést és díjat kapott. 1995-ben nyugdíjba vonult, de számos intézmény tanácsadója, szakértője maradt, így többek között a McKinsey Global Institute munkáját segítette szakértelmével.

Főbb művei:

1956. A Contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1. 65–94.

1967. *The New Industrial State or Son of Affluence*. Boston, Houghton Mifflin.

1970. *Growth Theory: An Exposition*. Oxford, Clarendon Press.

„A növekedési elmélet nem az 1956-os és az 1957-es cikkemből ered, és nem is ért véget. Talán A nemzetek gazdagságával kezdődött; és valószínűleg még Adam Smithnek is volt elődje.”

JOSEPH STIGLITZ (1943–)

Joseph Stiglitz közgazdasági Nobel-díjas amerikai közgazdász. Tanulmányait és kutatásait többek között az Egyesült Államok egyik legelismertebb egyetemén, az MIT-n (Massachusetts Institute of Technology) végezte, de megfordult a chicagói, a Cambridge-i egyetemeken, valamint a Yale-en, a Stanfordon és a Princetonton. Korábban a Világbank alelnöki tisztségét is ellátta, valamint több demokrata elnöknek (Clinton, Obama) volt a tanácsadója. Kutatásai középpontjában a társadalmi egyenlőtlenségek állnak. E téren az Egyesült Államokat vizsgálta, ahol hatalmas vagyoni különbségek alakultak ki. Álláspontja szerint a felső 1% érdekében kormányoznak, a javak elosztásakor is előnnyel indulnak a leggazdagabbak. Véleménye szerint ezek a társadalmi különbségek szétszakítják a társadalom szövetét, rontják az ország versenyképességét.

Éles kritikusa a neoliberális gazdaságpolitikának, nem hisz a láthatatlan kézben. A gazdaság állami szabályozása mellett érvel, ennek hiányában – és az állam visszahúzó-dásában – látta a 2008-as válság okát. Nézetei alapján új-keynesiánusnak mondható.

Főbb művei:

2003. *Globalization and Its Discontents*. W. W. Norton.

2012. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W. W. Norton.

*„Annak, hogy a láthatatlan kéz gyakran láthatatlannak tűnik, az az oka,
hogy gyakran nincs ott.”*

*„A Lehman Brothers bedőlése olyan csapás volt a piaci fundamentalizmus számára,
mint a berlini fal leomlása a kommunizmusnak.”*

12. Magyar–angol szótár

Magyar

adósság
aktivitási ráta
általánosított bizalom
(az emberek) átképzése
beruházás megtérülése
bizalom
bizonytalanság
bizonytalanságkerülés
bruttó hazai össztermék
bruttó hozzáadott érték
bruttó nemzeti jövedelem
cégdemográfia (cégek születése, megszűnése)
csúcstechnológias gyártás
csúcstechnológias, tudásintenzív szolgáltatások
defláció
digitális gazdaság
egy főre jutó GDP
élethosszig tartó tanulás
ellátási lánc
ember-gép együttműködés
(emberi) értékek
engedékenység
eredménytábla
erőforrás-újrarendezés
értéklánc
EU-régiók
EU-tagállamok
Európai Kisvállalkozói Intézkedéscsomag
Európai Társadalmi Felmérés
externália
fenntarthatóság
férfiasság-nőiesség
foglalkoztatás a gyorsan növekvő cégeknél
foglalkoztatási ráta
fogyasztás
folyamatinnováció
folyó fizetési mérleg
folyó fizetési mérleg hiánya
folyó fizetési mérleg többlete
gazdasági ciklus (más néven konjunktúraciklus)
gazdasági diverzifikáltság, változatosság
gazdasági növekedés
gazdasági nyitottság
gazdasági rendszer
gazdasági szerkezet
(gazdasági) szerkezetet mérő statisztikai adatok
gazdasági teljesítmény
gazdaságilag aktív népesség

Angol

debt
economic activity rate
generalized trust
reskilling
return on investment
trust
uncertainty
uncertainty avoidance
gross domestic product
gross value added
gross national income
business demography
high-tech manufacturing
high-tech knowledge-intensive services
deflation
digital economy
GDP per capita
life long learning
supply chain
human-machine cooperation
human values
indulgence
scoreboard
resource reallocation
value chain
EU regions
EU member countries
Small Business Act for Europe
European Social Survey (ESS)
externality
sustainability
masculinity vs. femininity
employment in fast-growing enterprises
employment rate
consumption
process innovation
current account balance
current account deficit
current account surplus
economic cycle
economic diversification
economic growth
economic openness
economic system
economic structure
structural statistics
economic performance
economically active population

gazdaságilag inaktív népesség	economically inactive population
gazdaságpolitika	economic policy
Globális Vállalkozói Monitor	Global Entrepreneurship Monitor
hálózatos szervezetek	networked organizations
harmonikus társadalom	harmonious society
hatalmi távolság	power distance
hatásosság	effectiveness
hatékonyság	efficiency
helyzeti (rövid távú) versenyképesség	situational competitiveness
hiány	deficit
humán tőke	human capital
individualizmus-kollektívizmus	individualism vs. collectivism
infláció	inflation
intellektuális tőke	intellectual capital
intelligens (tudáson alapuló) növekedés	smart growth
intelligens városok	smart cities
intézmények iránti (politikai) bizalom	institutional (political) trust
iparpolitika	industrial policy
járadékvadászat	rent seeking
jólét	welfare
jóllét	well-being
jövedelemeloszlás	income distribution
jövedelem-újraelosztás	income redistribution
jövőkép	vision
jövőorientáció	long term orientation
K+F (kutatás-fejlesztés)	R&D (research and development)
karbonszivárgás (más néven emissziószivárgás)	carbon leakage (emission leakage)
kényszervállalkozó	false self-employed
kereslet és kínálat	demand and supply
kiegyensúlyozott gazdaság	balanced economy
kiscég	small enterprise
kkv (kis- és középvállalkozás)	SME (Small and medium-sized enterprise)
kockázat	risk
kormányzás	governance
költség-haszon	cost-benefit
környezeti tényezőkkel kiegészített GDP (más néven zöld GDP)	environmentally adjusted GDP (Green GDP)
közepes méretű cég	medium-sized enterprise
közepesen csúcstechnológias feldolgozóipari ágazatok	medium-high-tech manufacturing industries
közjószág	public good
közszolgáltatások	public services
kulturális tőke	cultural capital
kutatás-fejlesztés intenzitás (GDP arányos kutatási ráfordítás)	R&D intensity
külföldi hatáskörben lévő cégek	foreign-controlled enterprises
magas hozzáadott érték	high value-added
megkötő társadalmi tőke	bonding social capital
mérés	measurement
méretgazdaságosság	economies of scale
mesterséges intelligencia	artificial intelligence
mikrocég	micro enterprise
mozgékonyság, alkalmazkodóképesség	agility
mutatószám	indicator
nagyvállalat	large enterprise
nemzetgazdaság	national economy
nemzeti szintű versenyképesség	national level competitiveness
nemzetközi fizetési mérleg	international balance of payment
növekedési elméletek	growth theories
nyitott innováció	open innovation

országelemzés	country analysis
ökológiai lábnyom	ecological footprint
összekapcsoló társadalmi tőke	linking social capital
összekötő társadalmi tőke	bridging social capital
partikuláris bizalom	particular trust
pénzügyi (tőkeforgalmi) mérleg	financial account (capital account)
piacgazdaság	market economy
piaci verseny	market competition
puha készségek	soft skills
ráfordítás-hatás	input-outcome
regionális elemzés	regional analysis
regionális versenyképességi index	regional competitiveness index
rendszerzemlélet	system thinking
társadalmi befogadás	social inclusiveness
társadalmi kohézió	social cohesion
társadalmi költségek	social costs
társadalmi összefüggőség	connectedness
társadalmi tőke	social capital
technológiai felkészültség	technological readiness
termelékenység	productivity
természeti tőke	natural capital
területi egyenlőtlenségek	territorial disparities
területi tőke	territorial capital
területi versenyképesség	territorial competitiveness
tervutasításos gazdasági rendszer	planned economy
tudásalapú gazdaság	knowledge-based economy
tudásfelvevő képesség	knowledge absorptive capacity
tudásintenzív szolgáltatások	knowledge-intensive services
tudásmegosztás	knowledge sharing
útfüggőség	path dependence
üzleti etika	business ethics
üzleti környezet	business environment
vállalati versenyképesség	business competitiveness
vállalkozó	entrepreneur
válságálló képesség, szívósság, rugalmasság	resilience
véleményfelmérés	survey
versenyképesség	competitiveness
vezetői véleményfelmérés	executive opinion survey
Világérték-kutatások	World Values Survey (WVS)
zöld versenyképesség	green competitiveness

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető igazgató
Felelős szerkesztő: Pordány Katalin
Olvasószerkesztő: Bíró Csilla
Korrektor: Szabó Ilse
Tördelőszerkesztő: Mikes Vivien
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-249-8 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-250-4 (PDF)
ISBN 978-963-531-251-1 (ePub)

Könyvünk a gazdasági rendszer jellemzőiből kiindulva rendszerszemléletben mutatja be a versenyképesség korszerű értelmezését, szintjeit, mérési módszereit és hazánk eredményeit nemzetközi összehasonlításban. Különösen fontos és új elemei a versenyképesség puha tényezőinek bemutatása, bizonyítva, hogy ezek a tényezők – bár nehezen mérhetők – gyakran sokkal nagyobb hatással vannak a gazdasági eredményekre, mint például a mérhető pénzügyi források nagysága. Figyelemre méltó része a könyvnek az innováció és a versenyképesség összefüggésrendszerének elemzése és a kisvállalkozások versenyképesség-javításban játszott szerepének megvilágítása.

A szerzők a könyvet elsősorban a kormányzati és a vállalati szektorban a versenyképességet a maga teljességében vizsgálni akaró szakembereknek ajánlják. De világos elemzései, meghatározásai és gyakorlati példái miatt a könyv kiválóan alkalmazható a gazdasági témakörök egyetemi oktatásában is.

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE